

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Цирфа Костянтин Анатолійович, 1979 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2001 році Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію «Юрист», здобувач третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет», м. Київ від 27 червня 2025 року № 094, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Суббота Анатолія Івановича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри публічного та європейського права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Рецензента –

Бісюк Олени Сергіївни, кандидата юридичних наук, доцента, директора Навчального-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Офіційних опонентів –

Нагнибіди Володимира Івановича, доктора юридичних наук, професора, завідувача відділу методології євроінтеграції приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,

Сергієнко Наталії Артурівни, доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри публічного права Факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,

Качурінер Вікторії Львівни, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри морського та міжнародного права Факультету права та економіки Міжнародного гуманітарного університету

на засіданні 05 серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Цирфі Костянтину Анатолійовичу на підставі публічного захисту дисертації «Правові засади формування та функціонування Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Приватному закладі вищої освіти «Київський міжнародний університет», м. Київ.

Науковий керівник – Спектор Ольга Михайлівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного та європейського права Навчального-наукового інституту міжнародних відносин та права, ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що за характером та змістом розглянутих проблем дана дисертація є комплексним дослідженням правових засад формування та функціонування Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України, здійсненим на основі всебічного аналізу нормативно-правової бази

діяльності та практичної активності цієї міжнародної арбітражної інституції у контексті міжнародного, національного та недержавного регулювання.

У цьому дослідженні запропоновано ефективні правові механізми реалізації компетенції МАК при ТПП України під час розгляду спорів, які виникають із договірних та інших цивільно-правових відносин, що мають місце при здійсненні сучасної зовнішньоекономічної діяльності, з метою підвищення привабливості міжнародного комерційного арбітражу як альтернативного способу вирішення комерційних спорів, задля чого обґрунтовано низку концептуальних та важливих для правової науки положень і висновків, одержаних особисто автором, оскільки:

Вперше:

- МАК при ТПП України визначено як саморегульовану, політично та процесуально незалежну інституцію недержавного розгляду спорів, що діє на основі використання норм матеріального права, які сторони обрали як застосовні, або – за відсутності вказівок сторін – відповідно до колізійних норм на розсуд арбітрів, які володіють необхідними спеціальними знаннями і відповідають високим морально-етичним вимогам, із використанням торговельних звичаїв та звичаїв ділового обігу, вирішуючи такі спори між суб'єктами різних держав на основі принципу автономії волі сторін за умови: визначення погоджувального порядку про органи арбітражу та вибір арбітрів, уповноважених на розгляд спору; обрання застосовного права щодо зобов'язального статуту угоди; добровільності визнання та виконання винесених рішень;
- окреслено межі компетенції МАК при ТПП України, котра відрізняється від загальної компетенції міжнародного комерційного арбітражу, що аналізується в доктрині міжнародного приватного права, чітко відповідаючи сучасним тенденціям розвитку торгового мореплавства; визначено напрями перспективної трансформації компетенції МАК при ТПП України з урахуванням об'єктивного посилення ролі міжнародного комерційного арбітражу та зменшення ролі державних судів у вирішенні «морських спорів»; та запропоновано ефективні правові механізми реалізації компетенції МАК при ТПП України щодо розгляду «морських спорів» на основі практичного залучення до арбітражного провадження окремих забезпечувальних заходів – елементів міжнародної ділової кооперації у сфері торгового мореплавства та міжнародного морського судноплавства.

Удосконалено:

- положення про особливості нормативно-правового регулювання арбітражного провадження, що склалися в МАК при ТПП України, адже вони вимагають розрізнення арбітражної угоди, укладеної у вигляді окремого договору, та арбітражного застереження, котре є частиною комерційного договору, *de facto* будучи похідною від нього без шкоди для його природи, і навіть арбітражної угоди, укладеної у вигляді певних конклюдентних дій, позаяк у цьому випадку не складається окремий документ, підписаний сторонами, а наявність угоди про передачу спору на розгляд до МАК при ТПП України підлягає доведенню;
- теоретико-правові підходи до періодизації розвитку міжнародного комерційного арбітражу як окремого правового інституту;
- обґрунтування твердження про те, що обов'язок передати спір на розгляд до МАК при ТПП України, встановлений будь-яким нормативно-правовим актом в імперативному порядку, суперечить правовій природі та основним принципам міжнародного комерційного арбітражу, тому слід уникати такого підходу під час укладання дво- та багатосторонніх міждержавних угод.

Набули подальшого розвитку:

- формулювання основних положень, що визначають нормативно-правові засади функціонування МАК при ТПП України;

- визначення тенденції денаціоналізації арбітражу, що виявляється у праві арбітра використовувати під час вирішення спору, поруч із міжнародно-правовими актами, звичаї ділового обігу та його різновиди, торговельні звичаї тощо;
- виокремлення напрямів розвитку практичної діяльності МАК при ТПП України, на основі чого зроблено висновки щодо необхідності вдосконалення правового регулювання функціонування міжнародного комерційного арбітражу, усунення наявних прогалин у національному законодавстві, що перешкоджають подальшому розвитку й діяльності МАК при ТПП України, а також підвищенню її популярності як потужного міжнародного арбітражного суду на міжнародному рівні.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані в подальшому під час:

науково-дослідної діяльності – як основа для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики, особливо під час теоретико-правового осмислення різних аспектів правового регулювання діяльності міжнародних комерційних арбітражних інституцій (зокрема, МАК при ТПП України); порядку укладання арбітражних угод, включаючи механізм визначення їх об'єктивної та суб'єктивної арбітрабільності, а також трактування та застосування відповідних науково обґрунтованих висновків під час практичної діяльності МАК при ТПП України (Акт впровадження в освітній процес та науково-дослідну роботу Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка № 048-095/1 від 22.04.2025);

освітнього процесу – висновки та результати комплексного теоретико-правового аналізу правових засад формування та функціонування МАК при ТПП України можна використати у викладанні лекційних курсів «Цивільне процесуальне право», «Господарське право», «Міжнародне економічне право», «Міжнародне приватне право», а також під час розроблення й викладання спецкурсів, що стосуються розвитку міжнародного комерційного арбітражу та міжнародного цивільного процесу (зокрема, «Міжнародний комерційний арбітраж», «Міжнародний цивільний процес», «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності»). Крім того, результати дисертаційного дослідження можна застосувати під час підготовки підручників, навчальних посібників, довідкових і методичних матеріалів, монографій, присвячених проблемам розвитку міжнародного комерційного арбітражу та вирішення спорів, що виникають між контрагентами в сфері зовнішньоекономічної діяльності й торгового мореплавства (Акт впровадження в освітній процес ПЗВО «Київський міжнародний університет» від 29.04.2025 № 269 та Акт впровадження в освітній процес та науково-дослідну роботу Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 22.04.2025 № 048-095/1);

правотворчої діяльності – для вдосконалення нормативно-правових актів України шляхом внесення змін до чинного законодавства, що регулює функціонування інституту міжнародного комерційного арбітражу, в питаннях, що стосуються правових засад формування та функціонування МАК при ТПП України;

правозастосовної діяльності – для заповнення прогалин, що існують у практичній площині підготовки та розроблення положень нормативно-правових актів, якими врегульовано ключові аспекти формування та функціонування МАК при ТПП України, на основі досвіду провідних міжнародних арбітражних інституцій, котрі провадять активну діяльність в інших країнах світу.

Особистий внесок здобувача. Усі висновки, узагальнення, припущення, пропозиції, положення новизни, що винесено на захист, і висновки, зроблені в цій дисертації, автор зробив самостійно, апробував й опублікував одноособово.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційної роботи висвітлювалися у доповідях дисертанта на засіданнях кафедри публічного та європейського права ПЗВО «Київський міжнародний університет», де була виконана дисертація, а також були апробовані у доповідях на міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: VI Міжнародна науково-практична конференція «Інтеграція

світових наукових процесів як основа суспільного прогресу» (м. Київ, 25-26 листопада 2022 р.); Міжнародна наукова Інтернет-конференція «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, Україна; м. Переворськ, Польща, 13-14 грудня 2022 р.); IX Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених (м. Одеса, 15 грудня 2023 р.); XXX Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку сучасної науки багатoproфільного університету в контексті інтеграції в міжнародний освітній простір» (м. Київ, 27-28 березня 2025 р.); XV Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку сучасної науки та освіти» (м. Львів, 29-30 квітня 2025 р.); VI Міжнародна наукова конференція «Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід» (м. Івано-Франківськ, 2 травня 2025 р.).

Структура та обсяг роботи. Структурно дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 214 сторінок. Обсяг основного тексту – 198 сторінок. Список використаних джерел містить 263 найменування.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження відображено в 9 наукових публікаціях, серед яких 3 статті в наукових фахових виданнях, та 6 тез доповідей, оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами):

1. Цирфа К. А. Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України: роль у вирішенні міжнародних комерційних спорів. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 5(45). С. 1812-1821. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5\(45\)-1812-1821](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-1812-1821)
2. Цирфа К. А. Правова природа арбітражної угоди як інституту міжнародного комерційного арбітражу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2023. Вип. 6. С. 5-8. DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-6-1>
3. Цирфа К. А. Правовий статус та організація діяльності морських арбітражних інституцій (на прикладі Великої Британії). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Юридичні науки»*. 2023. № 12(70). С. 119-125. DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-12-9515>

У дискусії взяли участь голова, рецензент, офіційні опоненти:

Бісюк Олена Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчального-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. У підрозділі 3.3. дисертант аналізує практику закордонних арбітражних інституцій і наводить перелік процедур, котрі можуть бути застосовані в процесі діяльності МАК при ТПП України задля удосконалення механізму арбітражного розгляду «морських спорів». Але такий перелік видається доволі абстрактним у результаті відсутності чітких вказівок на конкретні зарубіжні інституції, які застосовують заявлені процедури. Відтак, необхідними видаються подальша деталізація та конкретні вказівки на зарубіжну практику застосування даних процедур із врахуванням їх інституційної приналежності.

2. Автор, визначаючи межі компетенції МАК при ТПП України, в роботі оперує терміном «компетенція компетенції», проте детально не розкриває його зміст, що важливо в контексті окреслення компетенції МАК при ТПП України в академічному ключі.

3. У цілому, загальний обсяг дисертації переважаний дослідженням розвитку міжнародного комерційного арбітражу як альтернативного способу вирішення комерційних спорів та його класифікації: зважаючи на це, варто було б такий матеріал проаналізувати

більш узагальнено, звернувши більше уваги саме на функціонування й розвиток морських арбітражів.

Нагнибіда Володимир Іванович, доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу методології євроінтеграції приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. Потребує уточнення авторське бачення особливостей нормативно-правового регулювання арбітражного провадження з вирішення спорів у МАК при ТПП України із чітким зазначенням: (1) у чому полягають такі особливості, (2) чи є таке правове регулювання ефективним, а якщо ні, то у чому саме полягає неефективність конкретних норм.

2. У роботі недостатньо чітко сформульовано висновок автора щодо необхідності розширення категорій спорів, які передаються на розгляд і вирішення МАК. Зважаючи на тему дисертаційного дослідження, питання об'єктивної арбітрабільності є одним із ключових, а тому потребує уточнення позиція дисертанта щодо необхідності розширення категорій спорів, які можуть передаватись до МАК на вирішення і якими саме спорами слід доповнити перелік, зазначений у Положенні про МАК при ТПП України, яке є Додатком 2 до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», а також Регламенті МАК при ТПП України.

3. У роботі не надано оцінки положенням проекту Закону України № 12141 «Про внесення змін до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» щодо розширення компетенції міжнародного арбітражу», який нещодавно був прийнятий у першому читанні і наразі готується до обговорення у другому читанні. Оскільки вказаним проектом вносяться зміни у тому числі і стосовно функціонування МАК при ТПП України, автору варто було б сформулювати власну позицію щодо відповідних положень та, за потреби, сформулювати пропозиції до удосконалення його змісту.

4. На сторінці 64 дисертаційного дослідження, автор зазначає: «[з]важаючи на зазначене, можемо стверджувати, що морський арбітраж нині стає «інструментом» для ефективнішого впровадження морського права: певні специфічні характеристики суб'єкта, що провадить свою діяльність у сфері торгового мореплавства, впливають на форму МКА, який, таким чином, «відхиляється» від моделі міжнародного комерційного арбітражу загальної юрисдикції». Водночас автором не сформульовано чітко висновок: (1) які ж саме «специфічні характеристики суб'єкта, що провадить свою діяльність у сфері торгового мореплавства» впливають на «форму МКА», і (2) у чому конкретно полягають «відхилення» від моделі міжнародного комерційного арбітражу загальної юрисдикції, про які згадує автор у приведеному фрагменті роботи.

5. Дисертанту також варто було б більш глибоко опрацювати і виділити специфічні правові засади, характерні для арбітражного розгляду морських спорів загалом та арбітражного розгляду у МАК при ТПП України зокрема, а також надати авторську оцінку впливу актуальних викликів сучасного світу (війна, санкції, тарифні політики тощо) на функціонування морського арбітражу в Україні.

Сергієнко Наталія Артурівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного права Факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. З огляду на важливість юридичного аналізу правових засад формування та функціонування Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України, автору варто було б чіткіше окреслити зв'язок юридичних напрацювань структур, які були залучені до сфери арбітражного процесу в Україні на різних етапах існування Української державності, з діяльністю МАК при ТПП України на сучасному етапі.

2. Окрім того, варто було б чіткіше визначити критерії окреслення компетенції МАК при ТПП України, що уможливить виокремлення особливостей її функціонування в порівнянні з іншими арбітражними інституціями, котрі ведуть діяльність на території інших держав.

3. Відповідно, робота виграла б і від більш поглибленого аналізу положень Регламенту Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України та надання пропозицій щодо відповідного нормативно-правового оформлення даних зауважень із подальшою імплементацією їх на практиці.

Качурінер Вікторія Львівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри морського та міжнародного права Факультету права та економіки Міжнародного гуманітарного університету.

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. Під час дослідження автор неодноразово наголошує на особливостях спеціальної арбітражності спорів, що можуть передаватися на розгляд окремої категорії арбітражних інституцій. При цьому залишається відкритим питання нормативно-правового забезпечення застосування спеціальної арбітражності «морських спорів». Додатково хотілося б почути думку автора щодо того, яким чином на законодавчому рівні нині забезпечується спеціальна арбітражність спорів, що передаються на розгляд МАК при ТПП України.

2. Дисертація, фіналізуючи всі переваги передачі «морських спорів» на розгляд МАК при ТПП України, мала би містити більш деталізовані пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства, яке регулює функціонування МАК при ТПП України, та дотичних кодифікованих нормативно-правових актів.

3. Оскільки в роботі проведено аналіз ключових проблем функціонування МАК при ТПП України, доречно було би глибше проаналізувати актуальні правові проблеми, пов'язані з діяльністю зарубіжних морських арбітражних інституцій в умовах глобалізації та Інтернет-комерції, й провести відповідні аналогії.

Суббот Анатолій Іванович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного та європейського права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Оцінка позитивна, зауважень немає.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет» присуджує Цирфі Костянтину Анатолійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

*Гідник завідувач
вченої ради*

Анатолій СУББОТ

Анатолій Суббот